

Familiepolitisk redegørelse

November 2005

MINISTERIET FOR
FAMILIE- OG
FORBRUGERANLIGGENDER

FAMILIEPOLITISK REDEGØRELSE

Henvendelse vedrørende
publikationen kan ske til:

Ministeriet for Familie- og
Forbrugeranliggender
Stormgade 2-6
1470 København K

Telefon: 33 95 13 10
E-Mail: minff@minff.dk

Hjemmeside: www.minff.dk

Design Macvaerk Design Studio
Billeder Scanpix og Mike Kolöffel
Tryk Trykbureauet
Oplag 2.000

ISBN trykt udgave
87-990495-8-9 EAN 9788799049585
ISBN elektronisk udgave
87-990495-9-7 EAN 9788799049592

Publikationen kan hentes på ministeriets
hjemmeside: www.minff.dk

Familiepolitisk redegørelse

FAMILIEN ER GENSTAND FOR KONSTANT FOKUS – avisernes spalter, reklameverdenen, dokumentarudsendelser – alle flokkes om familien. Ofte ud fra helt forskellige tilgange: den idylliserende med smukke forældre og glade børn eller skræmmebilledet om, at vi er helt atomiserede og aldrig ser hinanden.

Familien har stor betydning for os alle. Vi vælger den som udgangspunkt ikke selv, men den har afgørende indflydelse på det liv, vi har og får.

Den moderne families sammensætning og rolle er under stadig udvikling og forandring. Uanset om familien består af mor, far og børn; en forælder med et barn; en sammenbragt familie med "dine, mine og vores børn" eller f.eks. et par uden børn, er og bliver familien tilværelsens omdrejningspunkt. Og familien omfatter hele det netværk, man har af familiemedlemmer – også ud over den husstand, man lever i. Det er her fundamentet for den enkeltes holdninger og værdier bliver grundlagt. Og her familiepolitikken tager sit afsæt.

I en tid, hvor vi dagligt konfronteres med globaliseringens udfordringer, presset på velfærdssamfundet og andre store spørgsmål, med deraf følgende krav til den enkeltes effektivitet og produktivitet, er det vigtigt også at have øje for det nære. Hvis Danmark skal kunne stå distancen i den globale konkurrence, skal vi være opmærksomme på, at det kun er hele mennesker, der kan leve op til de udfordringer, det rummer. Velfærdssamfundets fortsatte udvikling og sikring af robuste danske familier er hinandens forudsætninger.

Et godt og udfordrende arbejdsliv kan give os økonomiske ressourcer og personlig tilfredsstillelse, som sammen med familien skaber det hele og gode liv. Men der skal være en balance.

Regeringen har med dannelsen af Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender sat fokus ikke mindst på denne sammenhæng. Der er behov for at se på dette politikområde i et nyt lys. Familiepolitikken skal tage sit udgangspunkt i alt det gode, vi allerede har opnået, og som andre lande beundrer os for. Ligestilling indtager her en fremtrædende plads.

Familiepolitik handler ikke nødvendigvis om mere regulering eller flere offentlige tilbud. Der skal være respekt om det, som er personligt og privat. Og vi må løbende vurdere, hvilken ansvarsfordeling der skal være mellem familien, det offentlige, arbejdsmarkedet og civilsamfundet.

Den enkelte og familien har selv ansvaret for at skabe et velfungerende liv. Men rammerne skal være til stede, så vi kan klare de udfordringer og forandringer, der for os alle er en del af livet.

Regeringen ønsker med denne første familiepolitiske redegørelse at starte en debat om, hvordan der skabes en afbalanceret sammenhæng mellem familie-, fritids- og arbejdsliv, hvordan de offentlige tilbud skal indrettes for at imødekomme moderne familiers behov, og hvor grænsen skal gå mellem familiens og det offentlige ansvar. Det vedrører os alle.

Lars Barfoed
Minister for Familie- og
Forbrugeranliggender

Hvad er en familie?

DANMARK BESTÅR AF Knap 3 Mio. Familier

- Af dem er ca. 700.000 børnefamilier. Den gennemsnitlige familiestørrelse er på 1,86 personer mod 2,00 i 1980.
- Næsten 1,4 mio. danskere lever alene uden børn – det er 26% flere end i 1980. I samme periode er antallet af enlige med børn steget med 37%, så lidt over 135.000 voksne i dag bor alene med deres børn.
- Lidt mere end 2.600 familier består af par, der har indgået registreret partnerskab – heraf har ca. 400 par børn under 18 år boende hos sig.
- 82% af alle børn bor i parfamilier, 18% bor hos enlige forældre og 1% af børnene er ikke hjemmeboende.
- 48% af de hjemmeboende børn bor i familier med to børn under 18 år. Børnene er ikke nødvendigvis søskende, men kan være sammenbragte børn. For 24% af børnene er der ikke andre børn i familien. 28% af de hjemmeboende børn bor i familier med mindst tre børn under 18 år.

Familien er ikke en entydig størrelse. Den traditionelle kernefamilie med mor, far og børn er udbredt. Men familien er lige så vel singlen, som enten lever alene eller har børn boende hele tiden eller noget af tiden, men som i øvrigt ligesom alle andre har familie i form af forældre, søskende, bedsteforældre, fætre og kusiner.

Der er de mange sammensatte familier. Og familien er også de efterhånden mange homoseksuelle

par, som har dannet registrerede partnerskaber. Selv om en stor del af familierne retter sig mod familien inden for én husstand, så skal familierne ses i forhold til hele det netværk, der udgør en familie. Og den skal omfatte alle former for familier.

Bedre levevilkår, uddannelses- og ernæringsmæssige fremskridt, bedre bolig- og hygiejneforhold og den medicinske udvikling har bidraget til, at

Selv om en stor del af familiepolitikken retter sig mod familien inden for én husstand, så skal familiepolitikken ses i forhold til hele det netværk, der udgør en familie.

Levealderen i det danske samfund er steget gennem de seneste 100 år. Der er i denne periode sket en ændring fra et samfund med høj dødelighed og høj fertilitet til et samfund med både lav dødelighed og lav fertilitet.

Det betyder, at flere generationer i dag kan få glæde af hinanden. De vertikale bånd er blevet styrket. Det er ikke unormalt, at bedsteforældre og i nogle tilfælde oldeforældre bliver en del af de små børns liv.

På samme tid er de horisontale bånd blevet mere skrøbelige. Nutidens børn har færre søskende end tidligere, og antallet af kusiner og fætre kan ofte også tælles på én hånd.

I takt med, at de horisontale bånd bliver mere skrøbelige, kan de vertikale bånd vise sig anderledes betydningsfulde. For eksempel kan både bedsteforældre og oldeforældre træde til, når unge par etablerer familie samtidig med, at de passer et krævende fuldtidsjob. På samme måde kan midaldrende bedsteforældre have meget at se til med forældre, der er blevet gamle, voksne børn, der selv bliver forældre, og børnebørn, der gerne vil bage kage, en tur på legepladsen eller høre fortællinger fra ”gamle dage”.

Familien som fænomen er under konstant udvikling. Men uanset hvilken sammensætning den enkelte vælger, og hvor mange generationer, der lever samtidig, er og bliver familien for de flestes vedkommende tilværelsens omdrejningspunkt. Faktisk er familien hele forudsætningen for, at et samfund kan eksistere. For uden familier ingen børn, og uden børn ingen videreførelse af samfundet.

Familien er også en praktisk enhed, der varetager en række basale og betydningsfulde funktioner. Både når det drejer sig om at få børn, og når det gælder økonomi og den opdragelse, der skal ruste den enkelte til at forstå og fungere som borger i samfundet.

Det er først og fremmest i familien, den enkelte tilgænger sine grundværdier, holdninger og livssyn.

Hvad er familiepolitik?

FAMILIEPOLITIKKEN skal understøtte og udvikle familiernes rammevilkår, så de selv kan træffe deres valg og løfte ansvaret for de valg, de træffer. Familiepolitikken skal understøtte familiernes robusthed og sikre familierne frihed og valgmuligheder for dermed at skabe et samfund præget af trivsel og vækst.

Familien spiller en vital rolle i samfundet. Et stærkt netværk i familien skaber stærkere individer. Og robuste familier er en forudsætning for et samfund med trivsel og vækst.

Udgangspunktet for den danske familiepolitik er individets og familiens ret til et liv, som både er personligt og privat. Kun ved alvorlige overtrædelser af samfundets principper og spilleregler kan dette grundvilkår tilsidesættes.

Familiernes og borgernes personlige frihed skal respekteres og det skal også familiernes ansvar for de beslutninger, de tager, og den måde de indretter sig på.

De fleste familier har ressourcer til at løse hverdagens problemer og udfordringer. Forældrene har ansvaret for, at deres børn får en god og tryk opvækst. Det offentlige skal ikke overtage familiens forpligtelser og ansvar, men være til stede og hjælpe der, hvor familiens egne ressourcer ikke slår til.

Jo mere familierne selv kan, jo mere robuste, og dermed jo mindre sårbare de er, jo mindre behøver samfundet at tage over. Det har stor betydning for samfundet og dets sammenhængskraft at bevare og sikre denne robusthed. Samfundet er afhængigt af, at familierne og individerne er velfungerende.

Det er meget forskelligt, hvor robust den enkelte familie og individerne i den er. Flere parametre er afgørende:

- Familie og venner (kærlighed, omsorg, samhørighed, identitet)
- Økonomi (forsørgelse, forbrugsmuligheder, fleksibilitet)
- Beskæftigelse og uddannelse (udfordringer, identitet)
- Sundhed (fysisk og psykisk velvære)

Som udgangspunkt kan mennesket godt håndtere, hvis enkelte af parametrene ikke fungerer, som de skal. Vanskeligere bliver det, hvis flere af parametrene slår ud på én gang. Robustheden sættes

altså på prøve alt efter, hvor hårdt den enkelte eller familien bliver belastet.

Forandringer, overgange og brud er vilkår i tilværelsen, som er med til at udvikle mennesker. Udfordringen for familiepolitikken er at sikre rammerne, så familien bedst muligt kan klare de brud og overgange, der er en del af mange familiers liv og hverdag, f.eks. overgang fra barsel til arbejde eller fra arbejde til ledighed.

Familiens robusthed må således ikke sættes over styr på grund af en svær overgang fra barsel til arbejde, når et barn i familien bliver sygt, eller når et familiemedlem rammes af arbejdsløshed. I særligt svære situationer som skilsmisse, intense sygdomsforløb eller dødsfald i familien kan overskuelig, hurtig og let tilgængelig hjælp være helt afgørende for at opretholde familiens robusthed.

Viden om, hvem der kan hjælpe, hvor man finder hjælpen og hvad man skal gøre for at få hjælp, kan være afgørende i disse situationer. Her må myndighederne bidrage med hurtig, overskuelig og effektiv service.

Familiepolitikken skal sikre, at familierne får bistand og støtte fra samfundets og fællesskabets side til de brud og overgange, der kalder på hjælp - også udover den støtte, man kan få fra sit eget netværk i familien og vennekredsen.

Forandringer kan godt være overgange, der kun har begrænsede konsekvenser for den enkelte eller familiens robusthed f.eks. overgangen fra børnehave til skole eller fra uddannelse til beskæftigelse. Dette er forandringer, som har stor betydning i hverdagslivet, og som langt de fleste heldigvis kan håndtere.

Familiepolitik har også betydning for familiens hverdag. Familierne er brugere af offentlige serviceydelser som lægehjælp, daginstitutioner,

skoler og plejehjem. Her skal borgerne kunne få service af høj kvalitet, tilgængelighed og sikres ret til forskellighed. Familierne er også forbrugere på markedet, hvor det er afgørende, at de bliver vejledt og ikke vildledt.

Familiepolitik handler således om familiernes rammevilkår – både til hverdag og i tilfælde af brud og overgange. Familiepolitikken går på tværs af mange politikområder. Instrumenterne i familiepolitikken er ikke alene lovgivning om dagtilbud, skilsmisse og adoption, men f.eks. også social-, ligestillings-, bolig-, beskæftigelses-, sundheds- og transportpolitik.

Det offentlige bidrager på en lang række områder med at sikre gode rammevilkår for familierne. Men familiepolitik handler også om at aktivere de ressourcer, der allerede findes i familien, i civilsamfundet og på arbejdsmarkedet.

Familiepolitik – i et børneperspektiv

FAMILIEPOLITIK i et børneperspektiv sætter fokus på børnenes vilkår og behov og har til formål at give børn, som en del af familien, de bedste forudsætninger for at klare livets udfordringer.

Regeringen ønsker i første omgang at rette et særligt blik på børnenes behov og vilkår, og hvordan de, som en del af en familie, kan klare de udfordringer, der møder dem i livet.

Børneperspektivet er valgt af flere grunde. Barndommen – og især de allerførste år – er af afgørende betydning for, hvordan den enkelte udvikler sig, hvilke muligheder den enkelte får og er den periode i et menneskes liv, hvor der i særlig grad lægges spor, der rækker langt ud i fremtiden.

Børn er dog ikke kun fremtiden – de er også nutiden. Barndommen har en selvstændig værdi og skal ikke alene ses som en periode, hvor de (kommende) voksne skabes. Et moderne samfund respekterer børn som selvstændige individer.

Forældrenes omsorg for barnet er helt afgørende for, hvordan barnet udvikler sig. Men de mange overgange i et barns liv – fra fødsel til hjem, fra hjem til dagtilbud, fra dagtilbud til skole – har også

stor betydning for barnets trivsel og betydning for, hvordan barnet vil komme til at klare sig på sigt. Som udgangspunkt er det forhold, som den enkelte familie kan og skal håndtere selv, men hvor det også er vigtigt at have øje for, hvornår det ikke fungerer.

Også de mere voldsomme forandringer – f.eks. i forbindelse med samlivsbrud – er vigtige at se i et børneperspektiv. Forældrene har ansvar for at skilles på en ordentlig måde, men også myndighedernes håndtering skal ske ud fra barnets bedste.

Hverdagens tidspuslespil er en stor udfordring i mange børnefamilier. Syge børn er ofte det, der kan få korthuset til at vælte. Forældrenes prioritering mellem arbejdsliv og familieliv kan komme ud af kurs, og der bør altid findes en løsning, som sikrer børnene den nødvendige omsorg.

Børns behov og vilkår skal tydeligere frem i debatten, hvor der oftest er fokus på forældrenes problemer med at få hverdagen til at hænge sammen. Hvor

Børn er dog ikke kun fremtiden – de er også nutiden. Barndommen har en selvstændig værdi og skal ikke alene ses som en periode, hvor de (kommende) voksne skabes.

arbejdslivet breder sig ind over familielivet, og hvor stress er blevet det moderne samfunds nye store livsstilssygdom.

At sikre den rette balance mellem arbejds- og familieliv er en meget vigtig opgave. Regeringen vil med nedsættelsen af en Familie- og Arbejdslivskommission få vigtige input og forslag til, hvordan samfundet kan indrettes mere fleksibelt, så der både er plads til familieliv og arbejdsliv.

I denne første familiepolitiske redegørelse er børneperspektivet valgt, og der sættes fokus på temaer af særlig betydning for børnene. Regeringen vil bl.a. på baggrund af rapporten fra Familie- og Arbejdslivskommissionen fremlægge en ny familiepolitisk redegørelse i foråret 2007.

De fleste børn har ressourcestærke familier, der kan hjælpe dem, og de har et godt liv og en god barndom. De er tilstrækkeligt robuste til at klare tilværelsens mange forandringer.

Men der er også en gruppe af børn, som har problemer. Børn, som får mindre støtte hjemmefra, fordi familierne har færre ressourcer. Familiepolitik i et børneperspektiv handler derfor ikke kun om de ressourcestærke, men også om at give de mindre ressourcestærke muligheder for et godt liv. Social

mobilitet og brud med den negative sociale arv er ikke mindst set ud fra barnets synsvinkel af helt afgørende betydning.

Social arv er påvirkninger, som kan føres tilbage til barnets opvækst. Mange børn får en god start, men for nogle bliver opvæksten en belastning, som hindrer realiseringen af et godt liv og gør det vanskeligt at udnytte de muligheder, som samfundet stiller til rådighed.

Virkningen af den negative sociale arv viser sig på forskellige måder og i forskellige faser i et barns eller en ungs liv; i dagtilbuddet, i skolen, på ungdomsuddannelsen og i arbejdslivet. Indsatsen mod negativ social arv skal målrettes alle disse faser.

Regeringen har gennem de senere år igangsat en lang række initiativer til at bekæmpe den negative sociale arv. På baggrund af erfaringerne fra de mange initiativer og fra forskningen vil regeringen fremlægge et sammenhængende og effektivt program for indsatsen til bekæmpelse af den negative sociale arv, der går på tværs af sektorgrænser.

Når tiden i hjemmet begynder

I DANMARK BLIVER DER FØDT CA. 64.000 BØRN HVERT ÅR.

- I Danmark bliver der født ca. 64.000 børn hvert år. Gennemsnitsalderen for de fødende kvinder er i dag 30,2 år – for 25 år siden havde kvinderne på fødegangene en gennemsnitsalder på 26,8 år.
- Tal fra Rigshospitalet viser, at 10–15% af alle kvinder og 5–8% af alle mænd i forbindelse med fødslen får psykiske vanskeligheder, som kræver professionel hjælp.
- SFI's børneforløbsundersøgelse viser, at mindst en fjerdedel af mødre og knap en femtedel af fædre i kortere eller længere perioder indenfor barnets første tre år har haft følelsen af ikke at kunne klare dagligdagen eller haft problemer med angst eller depression.
- En opgørelse, der dækker børn født i 2003, viser, at der i gennemsnit pr. barn blev holdt 297 dages barselsorlov med barselsdagpenge. Mødrene holdt gennemsnitligt 278 dages orlov efter fødslen, mens fædre i gennemsnit holdt 19 dages orlov med dagpenge.

Den første tid i en ny families liv er meget vigtig. Det gælder helt fra den fælles beslutning om at få et barn, gennem graviditeten, selve fødslen til hjemkomsten fra hospitalet.

For barnet er det helt afgørende, at moderen under graviditeten ikke ryger, ikke har misbrugsproblemer og så vidt muligt undgår alkohol.

Farens engagement og deltagelse er også væsentlig. Det er en positiv udvikling, at flere mænd i dag tager barselsorlov med deres barn, og at de gør det i længere tid end tidligere. Men der er stadig

lang vej igen.

Regeringen har med den fleksible barselsorlov, hvor faren har mulighed for at tage op til 34 ugers orlov med mulighed for forlængelse, skabt rammerne for, at fædre kan tilbringe mere tid sammen med deres nyfødte børn.

Fædre skal ikke tvinges på barselsorlov, men det er en fælles opgave – også for arbejdsmarkedets parter – at gøre det attraktivt for fædre at benytte sig af de forbedrede muligheder.

Alle nye familier skal have en god start på livet.

Regeringens initiativer

- **Undersøge virkningen af den fleksible barselsorlov**
Den fleksible barselsorlov har nu virket i lidt over 3 år. Der er indhøstet en række erfaringer og Regeringen vil se på, om lovgivningen har virket efter hensigten, eller om der er behov for justeringer.
- **Børneopvækstpakke**
Regeringen vil støtte udviklingen af en børneopvækstpakke, der kan udleveres til børnefamilier efter behov – særligt målrettet socialt udsatte småbørnsfamilier – således at familierne kan ansøres til at vælge sund mad allerede i børnenes første år (1-5 år).
- **Indsats overfor særligt sårbare gravide og spædbørnsfamilier**
Regeringen har som led i satspuljeaftalen for 2003 iværksat projekter, som skal skabe mere viden i forhold til indsatsen overfor de socialt svageste gravide og spædbørns-mødre, socialt udsatte familier med anden etnisk baggrund end dansk og socialt svage fædre.
- **Hypigere hjemmebesøg af sundhedsplejersken**
Der er under satspuljen afsat midler til oprettelse af en pulje, så kommunerne med de mest socialt udsatte boligområder kan søge om midler til hyppigere hjemmebesøg af sundhedsplejersken til familier med anden etnisk baggrund end dansk.
- **Forberedende forældrekurser**
Der igangsættes kurser for forældre, der venter barn, som skal forberede dem på forælderrollen med henblik på at forebygge og mindske risikoen for, at disse forældre griber til vold og mishandling af deres børn.
- **Undersøgelse om arbejdskulturens betydning af fædres brug af orlov**
Regeringen har bestilt SFI til at udarbejde en undersøgelse: "Mænd, Orlov og arbejdspladskultur". Undersøgelsen viser hvordan mænds brug af barsel spiller sammen med kulturen på arbejdspladsen, og at der er mange parametre der spiller ind på mænds brug af barsel: Virksomhedens familiepolitik, positive rollemodeller på arbejdspladsen, familiens økonomi, ensartede uddannelsesniveau og varetagelse af ensartede jobfunktioner.

Når barnet er i dagtilbud

I løbet af de sidste 15 år er der sket en betydelig udbygning af den offentlige børnepasning.

Dækningsgrader i dagtilbud

55% af børnene i aldersgruppen 1-2 år, der bliver passet, passes i dagpleje, mens 27% bliver passet i aldersintegrerede institutioner og 15% i vuggestue. Dækningsgraden for denne aldersgruppe er øget fra 61% til 82% fra 1989 til 2004. For børn i alderen 3-5 år er børnehaven den mest udbredte pasningsordning, idet 55% af de børn, der bliver passet i aldersgruppen går i børnehave. 38% af de 3-5-årige i offentlig børnepasning passes i dag i aldersintegrerede institutioner. Dækningsgraden for de 3-5-årige var sidste år 94% mod 75% i 1989.

Forældrenes tilfredshed med dagtilbuddet

En undersøgelse gennemført af KL og Finansministeriet i 2005 viser, at ni ud af ti forældre er tilfredse med det dagpasningstilbud, de har valgt – uanset om det er dagpleje, vuggestue, børnehave eller en aldersintegreret institution. Undersøgelsen viser desuden, at det især er dagplejerens eller institutionens evne til at skabe trivsel for børnene, der er afgørende for forældrenes tilfredshed med dagtilbuddet.

Børn med anden etnisk baggrund end dansk

Forældre med anden etnisk baggrund end dansk får ikke passet deres børn i dagtilbud i samme omfang som den øvrige befolkning. Dette er mest udtalt for de små børn. Tal fra år 2000 viser, at ca. 50% af indvandrere og efterkommeres børn i alderen 1-2 år blev passet mod ca. 82% i den øvrige befolkning. Blandt de 3-5-årige blev 77% af indvandrernes børn og 81% af efterkommernes børn passet i dagtilbud i år 2000, hvorimod ca. 94% af børnene i den øvrige befolkning var i dagtilbud.

Tal fra SFI's børneforløbsundersøgelse viser dog, at i alt 91% af børnene med anden etnisk baggrund end dansk har gået i børnehave i perioden fra 1999 og frem til tidspunktet for skolestart. Nyere tal fra Københavns Kommune viser, at andelen af børn fra etniske minoriteter, der går i dagtilbud er steget fra 60% i 1997 til 78% i dag.

I dag går langt de fleste børn i dagtilbud. Hvor daginstitutioner tidligere var en social foranstaltning, bliver dagtilbud i dag betragtet som en helt nødvendig offentlig ydelse. Dagtilbud er en af forudsætningerne for, at vi kan have en meget høj erhvervsfrekvens – også blandt småbørnsforældre, og dermed også i høj grad det sted, hvor en meget væsentlig del af børnelivet leves.

Gennem de seneste 15 år er der sket en kolossal udbygning i antallet af pladser, og der er indført en egentlig pasningsgaranti. Nu kan alle forældre være sikre på, at der er en plads, når de ønsker at vende tilbage til arbejdet fra barselsorlov. Regeringen har afsat 2 mia. kr. i de næste 4 år til yderligere at forbedre kvaliteten i dagtilbuddene.

Og der er skabt mange forskellige former for dagtilbud, der kan imødekomme familiernes forskellige behov for og ønsker til pasningen. Moderne forældre affinder sig ikke med ét tilbud, som de ikke selv har indflydelse på – det skal være det rigtige tilbud til netop ens eget barn.

Men dagtilbud er ligeså vigtige i et børneperspektiv. Her møder barnet for første gang verden uden for hjemmet – og en stor del af omsorgen for barnet overlades til andre. Det er derfor af afgørende betydning for barnet og dets udvikling, at der er tale om kvalificerede og omsorgsfulde voksne. Og at det enkelte barn får mulighed for at udvikle alle sine kompetencer og potentialer og ikke fastholdes i det, barnet måske ikke kan.

Regeringen har med indførelsen af pædagogiske læreplaner sikret, at der i det enkelte dagtilbud arbejdes målrettet med børnenes kompetencer, og at der bliver sat fokus på børnenes udvikling. De pædagogiske læreplaner er blevet meget positivt modtaget. Effekten af de pædagogiske læreplaner vil blive undersøgt nærmere.

Små børn har brug for kontinuitet. Hvis et barn passes mange forskellige steder, kan det betyde

opbrud, der kan have betydning for barnets udvikling. Barnet har måske netop knyttet sig til en voksen og føler sig tryk, der hvor det er. Sådanne brud i et lille barns liv kan være meget uheldige. Det er som udgangspunkt forældrenes ansvar at sikre denne kontinuitet. Regeringen har med indførelsen af pasningsgarantien netop skabt rammerne for, at de kan træffe dette valg.

Der skal også være fokus på de børn, som har det svært i dagtilbuddene. Dagtilbuddene kan ifølge den nyeste forskning spille en vigtig rolle i bekæmpelsen af den negative sociale arv, fordi en tidlig indsats med fokus på at udvikle børns emotionelle, intellektuelle og sociale kompetencer ofte kan være afgørende. Derfor skal dagtilbuddene være bedre til at støtte socialt udsatte børn og ruste dem til senere at kunne begå sig i skolen. Regeringen vil arbejde for, at der skal være lige muligheder for alle børn.

Regeringen vil i de kommende fire år afsætte 2 mia. kr. til bedre kvalitet i dagtilbud. Med aftalen om finansloven afsættes der foreløbigt i alt 400 mio. kr. i årene 2006-2009, som udmøntes i forligskredsen.

Regeringens initiativer

- **Nedsættelse af taksterne i dagtilbud**
Regeringen vil fra 2006 nedsætte taksterne for dagtilbud for børn under 3 år. Taksterne nedsættes fra max. 33 % af driftsudgifterne til max 25 %. Fra 2007 nedsættes også taksterne for børn op til skolealderen.
- **Bedre integration i dagtilbuddene**
Der er under satspuljen afsat midler til en central ansøgningspulje, som blandt andet kan anvendes til projekter i dagtilbud, hvor dagtilbuddet fungerer som ramme for integrationsarbejdet.
- **Etablering af evalueringssenhed på dagtilbudsområdet**
Regeringen vil etablere en evaluering- og rådgivningsfunktion med henblik på at styrke dokumentationen og rådgivningen på dagtilbudsområdet. Den skal bl.a. løbende evaluere praksis og implementeringen af lovgivningen, foretage løbende målinger på indikatorer som eksempelvis børns sproglige udvikling m.v.
- **Fokus på børnemiljø og forbedring af de fysiske rammer**
Regeringen vil sætte fokus på børnemiljøet ved børnemiljøvurderinger, bedre sikkerhed på legepladser og forbedring af de fysiske faciliteter.
- **Reform af pædagoguddannelsen**
Pædagoguddannelsen skal reformeres, så de kommende pædagoger i højere grad rustes til at arbejde med pædagogiske læreplaner og dokumentation og evaluering. Det skal også sikres, at pædagogerne har faglige kompetencer til at arbejde med barnets overgang fra dagtilbud til skole.
- **Initiativer i forhold til socialt udsatte børn**
Regeringen vil i arbejdet med udvikling af kvaliteten af dagtilbud for børn have særligt fokus på de udsatte børn og understøtte, at dagtilbud er rustet til at modtage og arbejde med de udsatte børn.

Når familien skal finde en balance mellem arbejdsliv og familieliv

I 60% af familierne arbejder begge forældre på fuld tid.

Børnefamiliernes ugentlige arbejdstid

Socialforskningsinstituttet (SFI) undersøgte i 1998 den ugentlige arbejdstid blandt forældre i parfamilier med mindst et barn mellem 3 og 15 år. Undersøgelsen viser, at begge forældre arbejder på fuld tid i 60% af børnefamilierne. I 36% af familierne var én af forældrene på deltid eller uden arbejde, og i 4% af familierne var begge forældre arbejdsløse.

Den gennemsnitlige arbejdsdag

Undersøgelser fra SFI viser også, at den gennemsnitlige arbejdsdag set over tid (fra 1987 til 2001) er blevet længere for kvinder med børn i alderen 0-15 år - uanset om kvinderne er samboende eller enlige. For enlige kvinder med børn i alderen 0-6 år ses dog et fald i den gennemsnitlige arbejdstid. For samboende mænd var den gennemsnitlige arbejdstid kortere i 2001 end i slutningen af 1980'erne.

Fleksibilitet i hverdagen

SFI's børneforløbsundersøgelse viser, at fædre generelt har bedre muligheder for fleksibilitet mht. arbejdstid end mødre. Ca. 60% af fædre har mulighed for en vis fleksibilitet i deres arbejdstid. Ni ud af ti fædre med fleksible arbejdsforhold tilkendegiver, at de af og til benytter sig af at kunne variere arbejdstiden efter behov. Blandt mødre har ca. 40% mulighed for fleksibilitet mht. arbejdstiden. Også blandt mødre benytter ni ud af ti sig af og til af denne mulighed.

I Danmark har langt de fleste børn udearbejdende forældre, og forældre med små børn er blandt dem, der arbejder aller mest. Danmark har brug for en stor arbejdsstyrke – men det skal ikke være på bekostning af familielivet. Arbejdslivet skal kunne indrettes, så der bliver taget hensyn til familielivet. Fungerer familien ikke ordentligt, kan det nemt gå ud over arbejdslivet.

En helt afgørende udfordring i de kommende år er derfor at placere familielivet og fritidslivet i en god balance i forhold til arbejdslivet. Familierne har ansvaret for at finde denne balance, men rammerne skal være til stede, så familierne kan vælge den indretning af hverdagen, som passer bedst til familiens behov.

For nogle betyder det en prioritering af at arbejde på samme tid, så familien kan holde fri sammen. Andre igen foretrækker at arbejde på skift, så børnene kan få en kortere dag i skole og daginstitution.

Der er også forældre, som gerne vil gå hjemme eller arbejde på deltid i en periode. Med den fleksible barselsorlov kan forældre f.eks. vælge at genoptage deres arbejde på nedsat tid eller udskyde en del af orloven til senere afbenyttelse, indtil barnet fylder 9 år. Det er muligt at få et økonomisk tilskud til at passe egne børn i en periode, og der er indført ret for lønmodtagere og arbejdsgivere til at aftale, at lønmodtageren arbejder deltid – hvis de er enige om det, uanset eventuelle overenskomstmæssige begrænsninger.

At få plads til både familie og arbejde er som udgangspunkt familiens eget ansvar. Men rammevilkårene – herunder valgmuligheder – skal være til stede. Disse er ofte politisk bestemt og dermed op til regeringen og folketinget. Men det er også op til arbejdsmarkedets parter og de enkelte arbejdspladser at bidrage til løsninger.

En af de hverdagssituationer, som kan lægge pres på de fleste småbørnsfamilier er, når børnene bliver syge. Det er naturligt, at børn indimellem bliver syge, men for familien kan det være et større puslespil at få hverdagen til at hænge sammen. De fleste overenskomster og ansættelseskontrakter giver ret til at blive hjemme på barnets første sygedag. Og der er også mange forældre, der har et netværk af f.eks. bedsteforældre eller venner, der gerne vil give en hjælpende hånd.

I 2005 har regeringen afsat en pulje på 10 mio. kr. til iværksættelse af en forsøgsordning, hvor kommunerne kan søge om tilskud til reservebedsteforældreordninger til pasning af syge børn.

Regeringen er opmærksom på, at det kan være et problem for nogle forældre, at få hverdagen til at hænge sammen, når børnene er syge. Og for nogle børn kan det betyde, at de kommer for tidligt tilbage i børnehaven eller skolen, fordi forældrene ikke har mulighed for at holde fri. Børn kan have behov for, at det er deres forældre og ikke andre, som passer dem, når de er syge.

Regeringens initiativer

- Familie- og Arbejdslivskommissionen
Regeringen nedsætter en Familie- og Arbejdslivskommission, der skal kortlægge, hvilke problemer der er i relationen mellem arbejdsliv og livet uden for arbejdet og komme med forslag til forbedringer heraf, herunder i relation til børns sygdom.
- Opfølgning på reservebedsteforældreordningen
Virkingen af de igangsatte forsøg skal undersøges, og der skal tages stilling til, hvorvidt der er behov for yderligere initiativer.
- Opfølgning på forsøg med udvikling af modulordninger
Erfaringerne med de forsøg, der er igangsat i 2005, skal udbredes til andre kommuner. Behovet for centrale initiativer vurderes.
- God praksis i forbindelse med børns sygdom
De gode eksempler fra virksomheder og kommuner om håndtering af de problemer, der opstår i forbindelse med børns sygdom, skal frem i lyset.

Når barnet skal fra dagtilbud til skole

OVERGANGEN FRA DAGTILBUD TIL SKOLE. Af de børn, der går i børnehave-klasse, vil op mod 97% året forinden have benyttet et offentligt dagtilbud i form af børnehave eller anden form for dagtilbud.

Langt de fleste forældre vælger at lade deres børn gå i børnehaveklasse. I skoleåret 2004/05 havde kun 246 af ca. 70.000 elever i 1. klasse sprunget børnehaveklassen over.

SFI's børneforløbsundersøgelse viser, at 86% af de børn, der går i 1. klasse i høj grad er glade for at gå i skole, mens 14% i nogen grad er glade for skolen. Kun 1% af børnene er ikke glade for at gå i skole. Undersøgelsen viser endvidere, at 34% af de børn, der er begyndt i skole har haft problemer i forbindelse med skolestarten. Det drejer sig i de fleste tilfælde om psykiske problemer (17% af børnene) eller koncentrationsproblemer (14% af børnene). Andre har oplevet konflikter med kammeraterne eller læreren samt tale- og sprogproblemer.

Børn med anden etnisk baggrund

SFI's børneforløbsundersøgelse viser, at langt

de fleste børn med anden etnisk baggrund er glade for at gå i skole, har kontakt til danske børn og taler et godt dansk, når de begynder i skolen. 71% af børnene behersker dansk ved skolestart og kan klare sig på dansk i skolen. Hos 29% af børnene er der problemer med at finde ordene, med udtalen eller med at blive forstået eller udtrykke sine tanker på dansk.

Det skal være sjovt, udfordrende og lærerigt at gå i dagpleje, vuggestue, børnehave og skole. Undersøgelser af børns opvækstvilkår og udvikling viser da også, at langt de fleste børn trives både i dagtilbudet og skolen.

Overgangen fra dagtilbud til skole – og samtidig til nyt pasningstilbud uden for undervisningstiden - er en stor begivenhed i de fleste børns liv, men ikke for alle er der tale om en glidende overgang. Nogle børn tumler med psykiske problemer

eller har særligt svært ved at koncentrere sig. Det er derfor vigtigt, at man i mødet med børn, der har vanskeligheder, tager godt i mod og sikrer sig, at de bliver en integreret del af dagtilbuddet eller skolen.

De grundlæggende forudsætninger for at klare sig godt i livet, bl.a. i uddannelsessystemet og på arbejdsmarkedet, bliver grundlagt i de tidlige år. Sproglige færdigheder, talforståelse og sociale kompetencer er noget, børnene tager med sig og har brug for i hele tilværelsen.

Regeringen indførte i 2004 de pædagogiske læreplaner. Det betyder, at alle dagtilbud i dag skal udarbejde pædagogiske læreplaner. Dermed er den pædagogiske indsats i dagtilbuddene i højere grad tænkt sammen med skolestarten.

I læreplanerne skal det fremgå, hvordan den enkelte institution sikrer, at børnene får erfaring med sprog, personlig udvikling, sociale kompetencer, sociale udtryksformer, naturen samt krop og bevægelser.

Formålet med læreplanerne er, at de skal understøtte arbejdet med læring i forhold til børn – og udsatte børn i særdeleshed. En tidlig pædagogisk indsats, der stimulerer og udvikler barnets emotionelle, sociale og intellektuelle kompetencer betyder, at børnene klarer sig bedre senere i livet. En tidlig indsats kan således medvirke til at bryde den negative sociale arv.

Overgangen mellem dagtilbud og børnehaveklasse understøttes også af, at undervisningen i børnehaveklassen er i overensstemmelse med og kan bygge videre på temaerne i dagtilbuddene. Der er med andre ord skabt et godt grundlag for en harmonisk overgang.

I et integrationsøjemed er det også af betydning, at en præcisering af formålsbestemmelsen i dagtilbud

nu betyder, at alle dagtilbud har en forpligtelse til integration af tosprogede. Alle børn skal lære danske værdier og det danske sprog. Derudover skal tosprogede småbørn senest i treårsalderen modtage obligatorisk sprogstimulering, når det efter en konkret vurdering skønnes, at de har behov for det.

Undersøgelser viser imidlertid, at en del børn med anden etnisk baggrund end dansk alligevel har sprogproblemer ved skolestart. Dagtilbuddene spiller en væsentlig rolle i forhold til at lære børn dansk. Da flere og flere børn med anden etnisk baggrund end dansk benytter et dagtilbud, kan dette både have betydning for børnenes tilegnelse af det danske sprog, og det kan være med til at lette overgangen mellem dagtilbud og skole. En skæv skolestart kan knække børns selvtillid og forringe deres uddannelsesmuligheder senere hen.

Solide danskkundskaber er den helt grundlæggende forudsætning for, at alle børn får det størst mulige udbytte af skolens undervisning. Ikke mindst børn fra familier med anden etnisk baggrund end dansk skal sikres gode og brugbare danskfærdigheder. Derfor har regeringen sørget for, at undervisningen i dansk som andetsprog bliver styrket, så også børn med andet modersmål end dansk fra skolestarten kan få de bedste forudsætninger for at få det fulde udbytte af undervisningen.

Forældre og børn skal over alt i landet kunne være sikre på, at barnet lærer så meget som muligt i folkeskolen. Regeringen lægger vægt på at styrke fagligheden og forbedre muligheden for at vurdere den faglige udvikling hos det enkelte barn undervejs i skoleforløbet. Herved kan der sættes tidligt ind med målrettet undervisning på områder, hvor der er behov for en særlig indsats eller særlige udfordringer. Derfor arbejder regeringen videre med at fremme det samlede udviklingsforløb frem mod skolestarten.

Regeringens initiativer

- **Evaluering af de pædagogiske læreplaner**
Over de næste 2 år gennemføres en evaluering af de pædagogiske læreplaner, så der sikres tidlig læring. Regeringen vil løbende foretage nødvendige justeringer af lovgivningen.

bl.a. tosprogede børn. Erfaringerne fra modelprojekterne skal herefter omsættes i f.eks. grund- og efteruddannelsen af personalet og inspirationsmaterialer.
- **Skolestartsudvalg**
Udvalget skal vurdere og komme med forslag til et mere samlet læringsforløb for dagtilbud, indskoling og skolefritidsordning. Udvalget skal i den forbindelse bl.a. vurdere formålsparagraffen for dagtilbud i forhold til at uddybe formålet med at støtte børn, der har vanskeligt ved at lære og udvikle sig, og med at give børn en god overgang til skolen. Herudover skal udvalget også se på en indholdsbeskrivelse for skolefritidsordninger, fritidshjem mv., der bl.a. indeholder lektiehjælp til bogligt svage elever samt idræt.
- **Styrket evaluering af børnenes udbytte af folkeskolens undervisning**
Regeringen vil sørge for, at skolerne sammen med en række obligatoriske, elektroniske test får adgang til inspirationsmateriale, der kan understøtte en bred evaluering og dokumentation af børnenes udbytte af undervisningen i skolens fag og obligatoriske emner. Evalueringen skal omfatte alle aspekter af barnets udbytte af undervisningen.
- **Modelprojekter/programmer i forhold til udsatte børns læring i dagtilbud**
Undersøgelser fra udlandet viser, at en tidlig og kvalificeret indsats i forhold til udsatte børn i dagtilbud virker. Derfor skal der ske en screening af, hvilke konkrete metoder og programmer, der har vist sig virkningsfulde. Ud fra screeningen igangsættes modelprojekter med fokus på tidligt at styrke udsatte børns læring, herunder sprogstimulering af

Når barnets hverdag og trivsel er under pres

De seneste landsdækkende tal stammer fra skolehelbredsundersøgelserne i 1998. Her var 7% af pigerne og 5,5% af drengene i alderen 5-7 år overvægtige. For de 14-16-årige var forekomsten af overvægt hhv. 10% for pigerne og 7% for drengene.

Nyere tal for København indikerer dog, at en markant højere andel af børnene i dag har problemer med vægten. I København var 21% af de 6-8-årige piger i 2003 overvægtige, mens 4% var fede. Hos drengene var 15% af børnene i alderen 6-8 år overvægtige og 5% fede. Blandt de større børn (14-16 år) var 21% af pigerne og 14% af drengene overvægtige. 4% af pigerne og 3% af drengene i aldersgruppen 14-16 år var fede.

Forekomsten af svær overvægt blandt unge mænd på session har i en årrække været stigende. I 1. halvår 2005 ses der imidlertid et fald på 4 pct. i antallet af svært overvægtige blandt de unge mænd på session.

Børns trivsel handler ikke kun om, hvorvidt de kan klare de forandringer, som de møder i forbindelse med f.eks. skoleskift. Børns trivsel er også præget af, hvordan hverdagen fungerer. I dag er børn og unge forbrugere i en tidlig alder. De påvirker både familiens forbrug og de træffer selv mange valg, når de køber en vare. Her er god forbrugerinformation til børn og unge, f.eks. i form af internetspil, vigtig for, at børn og unge bliver klædt på, så de kan begå sig på markedet.

Meget markedsføring rettes mod børn og unge. De får mange indtryk fra medier og reklamer, som de skal lære at håndtere. Her har forældrene et særligt ansvar for at sikre, at deres børn bliver robuste forbrugere. Samtidig skærper regeringen i forslag til lov om markedsføring kravene til virksomhedernes markedsføring rettet mod børn og unge. Her skal der tages særlig hensyn til, at børn og unge er en sårbar gruppe, der er lette at påvirke og nemme at præge. Der indføres derfor også et forbud mod at benytte vold og farlig adfærd som virkemiddel i reklamer rettet mod børn og unge.

Børns trivsel handler også om andre forhold. Det handler bl.a. om at få sund og ernæringsrigtig mad og om at få rørt sig nok. Der er ingen tvivl om, at motion gavner børn – og at børn skal motionere. Motion giver også bedre muligheder for læring. Flere og flere dagtilbud og skoler bruger motion aktivt i forhold til børnenes udvikling.

Flere kommuner har også sat motion på dagsordenen i deres børnepolitikker og stiller krav om motion helt ned i dagtilbuddene. Det giver glade børn, der fra en tidlig alder lærer, at det er godt at bevæge sig.

Danske børn spiser en stor del af deres mad i børnehaven, i skolen og i klubben. Børnenes mad er først og fremmest forældrenes ansvar, men der er også behov for, at institutionerne yder en indsats i arbejdet med at lære børnene at spise sundt. Med de forbedrede muligheder for madordninger i dagtilbud og puljeordninger, er der skabt gode rammer for, at børnene kan få et sundt måltid mad.

I et land som Danmark er det som oftest ikke økonomien, der er en hindring for at vælge de sunde fødevarer frem for de mindre sunde. Men selvom vi har valget, vælger mange i det daglige det mindre sunde. Det kan tydeligt ses på salget af sodavand, slik, chips og fast food og på væksten i antallet af overvægtige i Danmark.

Regeringen har stor opmærksomhed på familiens samt børn og unges sundhedsmæssige tilstand, og på hvordan befolkningen kan få rådgivning om sunde fødevarer og en god ernæring. Regeringen arbejder aktivt for, at især børn og unge får en sund ernæring og en bedre livsstil. Regeringen har også stor fokus på, at børn og unge som forbrugere beskyttes i markedsføringsøjemed.

Det er også et vigtigt mål for regeringen, at børn i højere grad bliver inddraget og lyttet til – både i de generelle tilbud og der hvor barnet er involveret i en konkret sag. Børnerådet er i den forbindelse en vigtig aktør i forhold til at lytte og komme med råd til børn, der har problemer i hverdagen, og samtidig sætter Børnerådet børneperspektivet på dagsordenen i den offentlige debat.

Regeringens initiativer

- **Motions- og ernæringsråd**
Det nye motions- og ernæringsråd skal se på motion og ernæring i sammenhæng. Motions- og ernæringsrådet skal som sin første opgave udarbejde et forslag til handlingsplan mod overvægt blandt børn.
- **God praksis for mad, ernæring og bevægelse i dagtilbud**
Regeringen vil understøtte arbejdet med mad, ernæring og bevægelse i dagtilbud. Der etableres en ansøgningspulje, som kommuner og dagtilbud kan søge fra.
- **God ernæring og sund livsstil for børn**
I samarbejde mellem Familie- og Forbrugerministeriet, Undervisningsministeriet, Indenrigs- og Sundhedsministeriet og kommunerne vil der blive udarbejdet en handlingsplan for, hvordan temaer om sund mad og drikke, krop og fysisk aktivitet bliver integreret i daginstitutioner og folkeskolen – både i indlæringen, undervisningen og skolemiljøet.
- **Styrke indsatsen overfor børn med overvægt**
Der er under satspuljen afsat 83 mio. kr. til en styrket indsats overfor børn med overvægt i perioden 2005–2008, heraf er 73 mio. kr. afsat til kommunale initiativer.
- **Sikre mangfoldighed i udbud af dagtilbudsformer**
Regeringen vil fremme etableringen af skov- og idrætsdagtilbud samt natur- og idrætsoplevelser i almindelige dagtilbud.
- **Styrket opmærksomhed på udbyttet af folkeskolens idrætsundervisning**
Regeringen vil forpligte folkeskolerne til at give eleverne på 8. – 10. klassetrin standpunktsudtalelser i faget idræt mindst to gange årligt.
- **Idræt for vanskeligt stillede børn**
Der er i perioden 2005–2008 afsat en pulje på i alt 40 mio. kr. til en særlig indsats i forhold til idræt for vanskeligt stillede børn.
- **Sundhed i dagtilbuddene**
Regeringen vil med udviklingen af Sundhedstegnet til bl.a. børnehaver og skoler opfordre institutionerne til at arbejde med sundhed inden for områderne sundhedspolitik, trivsel og sundhed, fysisk aktivitet, fysiske rammer, mad og måltider, indeklima, støj og hygiejne samt tobak og alkohol.
- **Børnerådet**
Der er under satspuljen afsat midler til at styrke og udvikle Børnerådets arbejde med inddragelse af børn og information til børn om deres klagemuligheder.

Når mor og far skilles

ANTALLET AF SKILSMISSE har været stigende i de seneste år, og sidste år (2004) blev 15.774 ægteskaber opløst ved skilsmisse.

I dag bor ca. 17% af alle børn alene med en forælder, og ca. 8% bor sammen med enten mor eller far, der er i nyt parforhold. Til sammenligning boede ca. 11% af samtlige børn i 1980 hos en enlig forælder, mens 7% af børnene for ca. 25 år siden boede hos en forælder i nyt parforhold.

En undersøgelse af børn, der er født i 1995 viser, at det store flertal af de 7½-årige danske skilsmissebørn ser ud til at trives lige så godt som børn i kernefamilier. Dog har en lille gruppe børn fra opløste familier flere vanskeligheder end deres jævnaldrende.

En meget afgørende faktor for skilsmissebørns trivsel er, at forældrene kan samarbejde og tale sammen efter at være gået fra hinanden. Børn, der selv er med til at bestemme, hvordan samværet skal foregå, og hvor der er plads til fleksible løsninger, trives faktisk lige så godt som børn i familier, hvor mor og far stadig bor sammen.

Selv med denne viden er en skilsmisse normalt et voldsomt brud, der ikke kun påvirker børnene her og nu, men også kan have alvorlige følger for dem i flere år efter bruddet og for deres egen senere håndtering af konflikter i familien.

I 2005 og de følgende tre år har regeringen afsat i alt 40 mio. kr. til parrådgivning, hvor formålet er at yde en forebyggende indsats i forhold til forældre, der ønsker at bevare parforholdet, eller som ønsker, at en samlivsophævelse skal foregå så skånsomt som muligt navnlig i forhold til børnene.

Som led i kommunalreformen ændres rammerne for behandlingen af skilsmissesager og konflikter om forældremyndighed. I stedet for at grave grøfterne dybere gennem en opslidende retssag om forældremyndigheden over børnene rettes fokus mod - gennem rådgivning og mægling med forældre og børn - at finde en samlet løsning på de mange problemer, der næsten altid opstår i familien ved en samlivsophævelse.

Regeringens initiativer

Selv om det lykkes forældre at gennemføre skilsmissem på en efter deres opfattelse afbalanceret og fornuftig måde, vil bruddet alligevel på afgørende måde ændre børnenes dagligdag. De savner måske den forælder, de ikke bor hos, når der skal læses lektier eller spilles fodbold. Måske skal de bo på skift hos deres forældre, hvilket for nogle børn kan være vanskeligt at håndtere. De kan få nye søskende, forældrene kan få nye partnere, som måske også har børn, og meget andet kan ændre sig.

Det er regeringens opfattelse, at reglerne om forældremyndighed og samvær i højere grad skal tage udgangspunkt i børnenes interesser og behov. Der skal lyttes mere til børnene. Det gælder både forældre og myndigheder.

- Styrkelse af børneperspektivet i forældremyndigheds- og samværssager
Regeringen har nedsat et udvalg om forældremyndighed og samvær. Udvalgsarbejdet skal være afsluttet inden udgangen af marts 2006.

På baggrund af udvalgets arbejde vil regeringen tage stilling til:

- Hvordan børneperspektivet i forældre- myndigheds- og samværsspørgsmål kan styrkes yderligere.
 - Om reglerne om forældremyndighed skal ændres.
 - Om reglerne om samvær skal ændres.
- Styrkelse af det tværfaglige samarbejde i højkonfliktsager
Der er under satspuljen afsat midler til et landsdækkende projekt, der har til formål at styrke de mest udsatte børn i forældremyndigheds- og samværssager.

Regeringens tidligere familiepolitiske initiativer

1. PLADS TIL BÅDE ARBEJDE OG FAMILIE

Fleksibel barselsorlov

Med den fleksible barselsorlov kan nybagte forældre afholde 52 ugers barselsorlov med dagpenge. Forældre kan vælge at holde ugerne på skift, genoptage deres arbejde på nedsat tid og dermed forlænge deres orlov, eller de kan også vælge at udskyde en del af deres barselsorlov.

Ret til at aftale deltid

En lønmodtager har siden 2002 haft ret til, hvis parterne er enige om det, at aftale med en arbejdsgiver, at vedkommende arbejder deltid uanset, hvad praksis, sædvane eller den kollektive overenskomst siger.

Ret til orlov til pasning af nærtstående med handicap, alvorlig sygdom eller nærtstående døende

Lønmodtagere sikres ret til fravær fra arbejdet i den eller de perioder, hvor de modtager plejevederlag efter serviceloven til at passe nærtstående med handicap, alvorlig sygdom eller nærtstående døende.

Hjemme pc-ordning samt skattefrihed for arbejdsgiverbetalt datakommunikation

Den lempeligere beskatning har givet bedre mulighed for hjemme-pc og arbejdsgiverbetalt dataforbindelse. Dermed gøres hverdagen mere fleksibel for børnefamilierne, f.eks. i forbindelse med børns sygdom.

Reservebedsteforældreordning

Forældre skal have bedre muligheder for at få hjælp til få passet deres syge børn. Ved at oprette reservebedsteforældreordninger kan forældrene tilkalde en frivillig hjælper i de situationer, hvor hverdagen slet ikke kan hænge sammen for familien, fordi børnene

er syge og ikke kan komme i dagtilbud. Der er derfor iværksat en forsøgsordning, hvor kommunerne kan søge om tilskud til at udvikle reservebedsteforældreordninger.

2. GARANTI FOR LÆRING – MED FOKUS PÅ UDVIKLING AF BØRNS KOMPETENCER

Landsdækkende pasningsgaranti

Kommunernes forpligtes til at tilbyde pasningsgaranti til alle børn i aldersgruppen 26 uger og indtil barnets skolestart. En plads i et dagtilbud skal således være til rådighed senest når barnet er 30 uger, hvis forældrene søger i direkte forlængelse af barselsorloven og i andre situationer senest 3 måneder efter ansøgning. Hvis kommunen ikke kan opfylde pasningsgarantien, skal den dække forældrenes udgifter til privat pasning eller plads i et dagtilbud i en anden kommune fra det tidspunkt, hvor pladsen skulle være til rådighed og indtil kommunen kan tilbyde en plads.

Pædagogiske læreplaner

Loven om pædagogiske læreplaner trådte i kraft den 1. august 2004. Det betyder, at hvert enkelt dagtilbud skal udarbejde en pædagogisk læreplan for børn i aldersgruppen 1/2-2 år og aldersgruppen 3 år til skolealderen, der giver rum for leg, læring og udvikling.

Demokrati, integration og samhørighed i dagtilbuddene

Der er indsat en ny bestemmelse i formålet med dagtilbud, der præciserer, at alle dagtilbud skal bygge på de demokratiske værdier, der kendetegner danske dagtilbud, og medvirke til, at børnene kan begå sig i det danske samfund. Det indebærer, at der som hovedregel skal tales dansk i alle dagtilbud,

at de pædagogiske læreplaner implementeres, at børnene introduceres til danske traditioner, at børnene medinddrages osv.

Fælles mål for folkeskolens fag

Med indførelse af centralt fastlagte trin- og slutmål for alle folkeskolens obligatoriske fag og emner samt tilbuds- og valgfag har forældre fået vigtige pejlemærker til at følge med i, hvordan deres barn klarer sig i skolen, og hvorvidt barnet får det udbytte af undervisningen, som man i almindelighed kan forvente.

Indholdsbeskrivelser med mål for børnehaveklassen

Med præcisering af indholdsbeskrivelse med tilhørende mål for børnehaveklassens undervisning har forældre, børnehave og skole fået et samarbejdsredskab, der sammenholdt med børnehavernes pædagogiske læreplaner og trinmålene for fagene efter 2. eller 3. klassetrin kan skabe bedre muligheder for, at børnene får en tryk og succesrig start i skolen.

Særlig førskoleindsats rettet mod tosprogede småbørns familier

For at styrke de tosprogede småbørns danskkundskaber tilbydes tosprogede småbørn støtte til fremme af den sproglige udvikling senest fra 3-årsalderen. For at sikre, at alle tosprogede børn kan påbegynde skolestarten uden sprogæssige problemer, har regeringen gjort sprogstimulering obligatorisk for de småbørn, der efter sagkyndig vurdering har behov herfor.

En tidlig sprogstimuleringsindsats har samtidig betydning for etablering af et mere målrettet forældresamarbejde til gavn for

barnets samlede udvikling. For yderligere at styrke forældrenes samarbejde om de tosprogede småbørns overgang mellem førskole og skole er der udarbejdet et videomateriale til tosprogede børns forældre om, hvordan de bedst kan støtte deres børn i alderen op til skolestarten.

3. VALGFRIHED – RESPEKT FOR FAMILIERNES FORSKELLIGE ØNSKER OG BEHOV

Tilskud til privat børnepasser

Kommunerne giver forældre med børn i alderen 24 uger og indtil det tidspunkt, hvor de almindeligvis optages i børnehaveklasse, mulighed for at vælge et økonomisk tilskud til brug for en privat pasningsordning i stedet for at benytte en plads i et dagtilbud.

Tilskud til pasning af egne børn i hjemmet

Kommunerne kan beslutte at give forældre, der har børn i alderen 24 uger og indtil det tidspunkt, hvor de almindeligvis optages i børnehaveklasse, mulighed for at vælge et økonomisk tilskud til pasning af egne børn i stedet for at benytte en plads i et dagtilbud.

Private leverandører af dagtilbud – Pengene følger barnet

Forældrenes mulighed for frit at vælge dagtilbud og andre pasningsordninger i privat regi er blevet forbedret. Kvalificerede private leverandører kan nu oprette og drive daginstitutioner som privatinstitutioner. Hvis privatinstitutionerne lever op til de centralt fastsatte krav til dagtilbud og kommunens krav til dagtilbud, skal kommunen godkende dem.

Modulordninger

Forældre skal have mulighed for at benytte et dagtilbud i kortere tidsrum end en fuldtidsplads med en reduceret betaling. Derfor er der iværksat lokale forsøg, hvor kommunerne kan afprøve fleksible moduler.

Frit valg over kommunegrænser – dagtilbud, klubtilbud, skoler og SFO

Frit valg af dagtilbud over kommunegrænser

Forældre har i dag mulighed for at vælge et dagtilbud i en anden kommune, end hvor de bor, til deres børn, fra det tidspunkt, hvor forældrene har fået tilsagn om et tilskud fra opholdskommunen til brug for et dagtilbud.

Frit valg af klubtilbud over kommunegrænser

Forældre har mulighed for at vælge et klubtilbud eller et andet socialpædagogisk fritidstilbud på tværs af kommunegrænser til deres børn, fra det tidspunkt, hvor forældrene har fået tilsagn om et tilskud fra opholdskommunen til brug for klubtilbud.

Frit skolevalg inden for og over kommunegrænser

For nogle forældre vil valg af skole i fx nabokommunen eller i en skole i den kommune, hvor deres arbejdsplads befinder sig, være den løsning, der bedst passer til familiens og barnets behov. Regeringen har derfor udvidet forældrenes muligheder for at vælge folkeskole for deres børn både i bopælskommunen og på tværs af kommunegrænserne.

Frit valg af SFO over kommunegrænser

Hvis der er skolefritidsordning ved den skole, hvor barnet er optaget uden for bopælskommunen, har forældrene krav på, at deres barn optages, hvis der er plads.

Fleksibel tilrettelæggelse af skoleåret

Kravet om at skoleåret præcist skal udgøre 200 skoledage, er bortfaldet med regeringens fornyelse af folkeskoleloven. Det er hermed op til hver enkelt kommune at fastlægge antallet af skoledage inden for lovens rammer. Det betyder, at forældrenes ønsker om placering af ferier og fridage i højere grad kan imødekommes.

Flytning af sommerferien

Regeringen har imødekommet et bredt ønske fra familier med skolesøgende børn om at få flyttet sommerferiens begyndelse. Feriens begyndelsestidspunkt vil fra og med juni 2006 være flyttet fra den næstsidste lørdag til den sidste lørdag i juni måned.

Digital signatur og digitale selvbetjeningsløsninger

Adgang til offentlige tjenesteydelser på alle tider af døgnet er med til at lette børnefamiliernes hverdag. Regeringen har siden foråret 2003 tilbudt alle danskere en gratis digital signatur, der bl.a. kan bruges til en lang række offentlige og private digitale selvbetjeningsløsninger. Med en digital signatur er der mulighed for at ordne alt fra skat til reservation af daginstitutionsplads hjemme fra døgnet rundt.

Én indgang

Alle sager om separation, skilsmisse og forældremyndighed skal med virkning fra den 1. januar 2007 starte i de nye statsforvaltninger. Hermed skabes et enstrengt og mere gennemskueligt system. Målet er, at parterne i størst muligt omfang gennem øget vejledning og bistand fra sagsbehandlerne og en styrket indsats på konfliktløsningsområdet selv bliver i stand til at indgå aftaler om bl.a. børnene.

Parrådgivning

For at sætte fokus på børn i vanskelige familiemæssige situationer er der iværksat et geografisk udbredt forsøgsprojekt med forskellige former for parrådgivning i perioden 2005-2008.

Forsøget er rettet mod forældre, der overvejer at ophæve samlivet. Det er sigtet, at disse forældre via rådgivningen kan få redskaber til at fortsætte samlivet – navnlig til gavn for deres børn. Også forældre, der har besluttet at ophæve samlivet, men som f.eks. ønsker hjælp til, at samlivsophævelsen også sker under hensyntagen til børnenes interesser, kan få rådgivning.

Forsøgsprojektet blev indledt i oktober 2005 og vil blive fulgt op med en evaluering af projektet i foråret 2009.

4. ET SUNDT OG AKTIVT BØRNELIV

Forbedring af muligheden for madordninger

Regeringen har gjort det lettere at etablere madordninger i daginstitutioner og puljeordninger mod fuld forældrebetaling. Forældrebetalte madordninger kan omfatte alle børn fra 0 år og opefter i daginstitutioner og puljeordninger. Herved har alle børn i aldersgruppen 0-2 år mulighed for at blive omfattet af en madordning. Det er desuden blevet muligt at etablere madordninger i folkeskolerne mod fuld forældrebetaling.

Alt Om Kost

Fødevarestyrelsens projekt Alt Om Kost omfatter et rejsehold og idékatalog for børnehaver, skoler og klubtilbud. Rejseholdet kan hjælpe med vejledning og rådgivning ved etableringen af mad- og måltidspolitikker,

madordninger mv. Oplysning via hjemmesider www.altomkost.dk og www.madklassen.dk. Fødevarestyrelsen deltager desuden i et partnerskabet "Børneboxen", der skal udvikle temabokse, der kan tilbydes til børnehaverne. Boksene skal gennem leg motivere børnehalebørnene til faste vaner om håndhygiejne, bevægelseslege, madlavning og måltider.

Børn som fokusområde i resultatkontrakter

Regeringen har indført Kultur for børn som et særligt fokusområde, når der indgås resultatkontrakter med statsinstitutionerne på kulturområdet.

Børn som fokusområde i resultatkontrakter

Regeringen har indført kultur for børn som et særligt fokusområde, når der indgås resultatkontrakter med statsinstitutionerne på kulturområdet.

Kilder

Hvad er en familie?

Danmarks Statistik, "Statistikbanken" og "Statistiske Efterretninger, Befolkning og valg" (2005:9)

Når tiden i hjemmet begynder

Danmarks Statistik, "Statistikbanken" og "Statistisk Årbog 2005"; Rigshospitalet, www.rigshospitalet.dk, Socialforskningsinstituttet og "Det 3-årige barn – trivsel og opvækst i familien", (2002)

Når barnet er i dagtilbud

Danmarks Statistik og Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender

Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik, "Den sociale ressource-opgørelse" (diverse årgange); Finansministeriet og KL, "Det mener brugerne! Brugertilfredshed med dagpasnings-, skole- og ældreområdet" (2005); Danmarks Statistik, "Børns levevilkår" (2002); Else Christensen og Dorthe Agerlund Sloth, "Børn med anden etnisk baggrund ved skolestart", Socialforskningsinstituttet 05:05 (2005) og Københavns Kommune, www.kk.dk

Når familien skal finde en balance mellem arbejdsliv og familieliv

Socialforskningsinstituttet, "De travle børnefamilier?" (2004)

Når barnet skal fra dagtilbud til skole

Undervisningsministeriet, www.uvm.dk; Else Christensen, "7 års børneliv", Socialforskningsinstituttet 04:13 (2004) og Else Christensen og Dorthe Agerlund Sloth, "Børn med anden etnisk baggrund ved skolestart", Socialforskningsinstituttet 05:05 (2005)

Når barnets hverdag og trivsel er under pres

Sundhedsstyrelsen, www.sst.dk; Ugeskrift for læger, 10. januar 2005 og "Ja tak til Cheasy og cola light" i Jyllands-Posten den 20. oktober 2005

Når mor og far skilles

Danmarks Statistik, Statistiske Efterretninger, Befolkning og valg 2005:9 (2005); Per Kampmann og Fritz von Nordheim Nielsen, "Tal om Børn. En statistisk beskrivelse af børns opvækst- og levevilkår i Danmark", udarbejdet for Det Tværministerielle Børneudvalg (1995)

MED DENNE FAMILIEPOLITISKE REDEGØRELSE har regeringen ønsket at fremlægge en familiepolitisk ramme. Familiepolitikken skal understøtte og udvikle familiernes rammevilkår, så de selv kan træffe deres valg og løfte ansvaret for de valg, de træffer. Familiepolitikken skal understøtte familiernes robusthed og sikre familierne frihed og valgmuligheder, for dermed at skabe et samfund præget af trivsel og vækst.

Det understreges med denne redegørelse, at familiepolitik også skal ses i et børneperspektiv, og at regeringen vil komme med en lang række initiativer, der netop har fokus på børnenes behov og vilkår.

Regeringen håber, at denne redegørelse kan danne grundlag for en bred debat om familiens rolle og betydning. Indholdet i redegørelsen og den debat, der følger, er også et bidrag til arbejdet i Familie- og Arbejdslivskommissionen – og kan dermed bidrage til at lægge grundstenen til den fremtidige familiepolitik.

Regeringen agter at fremlægge en ny familiepolitisk redegørelse i foråret 2007, når Familie- og Arbejdslivskommissionen har afgivet sin redegørelse.

Familiepolitisk redegørelse

Ministeriet for
Familie- og
Forbrugeranliggender

Stormgade 2-6
1470 København K